

ODZIENIE (750) *sb n*

odzienie (748), **odzianie** (2), [(*kaszub.*) **odzenie**]; odzienienie : odzianie *Calep* (4:1), *SarnStat* (3:1).

-en- (740), -ęn- (8) *MurzNT* (7), *Calep* (1).

o jasne, a pochylone; -en- (150), -én- (2) *WyprPl*, *KołakSzczęśl*; -é (44), -e (4); -e *OpecŻywSandR*; -é : -e *OpecŻyw* (33:1), *MurzNT* (3:2).

sg *N* odzienię (143); -é (15), -(e) (128). ◇ *G* odzieniã (99). ◇ *D* odzieniu (9). ◇ *A* odzienię (300); -é (29), -e (4), -(e) (267); -e *OpecŻywSandR*; -é : -e *OpecŻyw* (26:1), *MurzNT* (1:2). ◇ *I* odzieniem (25), odzienim (24); -em *TarDuch* (2), *BibRadz* (3), *BielKron*, *Mącz* (3), *RejAp* (2), *RejPos* (2), *BudBib* (4), *KochPs*, *CzechEp*, *GrabowSet*, *LatHar*; -im *OpecŻyw* (4), *BielŻyw* (2), *SeklWyzn*, *SeklKat* (2), *GliczKsiąż* (3), *KrowObr* (2), *HistRzym*, *CzechRozm*, *SkarŻyw* (3), *SkarKaz*; -em : -im *WróbŻolt* (2:1), *Leop* (1:2), *WujNT* (1:1); ~ -em (1), -(e)m (24). ◇ *L* odzieniu (115). ◇ *V* odzieni(e) (1). ◇ *pl* *N* odzieniã (2). ◇ *A* odzieniã (28). ◇ *L* odzieniãch (2). ◇ *G* sg *a*. *A pl* odzieniã (2).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde* XVII – XVIII w.

1. Wszystko to, w co się człowiek ubiera; ubiór, strój; *vestmentum* *Murm*, *Mymer*¹, *BartBydg*, *HistAl*, *PolAnt*, *Vulg*, *Mącz*, *JanStat*, *Cn*; *amicus* *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *vestis* *Murm*, *PolAnt*, *Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *habitus* *BartBydg*, *Miech*, *HistAl*, *Mącz*, *Calep*, *Vulg*; *indumentum* *BartBydg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *vestitus* *PolAnt*, *Mącz*, *Calep*, *Vulg*, *Cn*; *stola*, *tunica* *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*; *tegumen* *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *vestiarium* *Mącz*, *Cn*; *amiculum*, *cultus*, *omatus*, *supparum*, *supparus* *Mącz*; *operimentum*, *pallium*, *pannus* *PolAnt*; *amicorium*, *indutus* *Calep*; *amicimen*, *induviae*, *stragula* *vestis*, *velamen* *Cn* [w tym: *czyje* (147): *pron* *poss* (77), *G sb i pron* (65), *ai poss* (5)] (736) : *March*¹ *A2*; koronę mu zafie na głowę wbili/ którą byli z odzienim z iego świętę głowy ferwali *OpecŻyw* 135v, 44v, 45, 51v, [61]v, 71v [2 r.] (18); *PatKaz I* 14; *Murm* 152 [2 r.]; *Mymer*¹ [31²]v; wtory pałac był wktorym chowano wżytko odzyenyne oney panny Afenech *HistJóz* B3; Beniaminowi dał trzy ftá srebrnich pyeniędzy y pyęcycoro odzyenia *HistJóz* E, A3v, E; *BartBydg* 67, 74; *TarDuch* A3v, C6; *FalZioł* V 54; *BielŻyw* 27, 32; *March*² D3, D4; *March*³ T7; *RejPs* 32, 68v; *ZapWar* 1542 nr 2556; (*nagł*) Rachel mathki/ fmetne narzekanie [na widok skrwawionej odzieży Józefa] (-) Ach moie fmutne odzienie Gdzie ieft moie vciefzenie Iedno widzę kęs krwi iego Marnies ftraćilo famego *RejJóz* B6; *HistAl* E7; *MurzNT* *Matth* 6/28, *Mar* 6/56; [*cnota*] chce też myeć tákycygo kázdego/ kthory yey fluzyc á do niey przyftác wolá ma/ áby w fprzych á w fworowaných odzyenyach fobyne nye rofkolfował. *GliczKsiąż* E7v; yego ocyec iz ma ná co inflego/ á to ná piwo/ ábo vbyory/ przeczby thez nyemyał myeć náuczycyelowi/ gdy ftego żywy y ftego fobyne kfięgi/ odzyenia fprawuye *GliczKsiąż* M6v, F2v, F3v; *LubPs* F, Q, dd3; Co znamiowało odzienie Aaronowe. *KrowObr* 106v *marg*, 106v [3 r.], 107 [2 r.], 147v, 148v [2 r.], *Rrv*, Tt; *Leop* *Ex* 19/10, 14, *Lev* 8/30, *Deut* 24/17, *Iob* 30/18 (13); *RejFig* Cc4v; *BibRadz* *Gen* 9/23, *Lev* 11/40, 15/5, 4.*Reg* 25/29, *Mar* 11/8; Poftáwił Sálomon kościól ze wżytkim doftátkiem/ [...] poftánowił k niemu kápłany/ naczynia/ odzyenie/ y ine rzeczy *BielKron* 77, 2, 37, 70v, 116v, 318, 372; *Mutare praetextam paludamento*, Pokoyowe odzienie zá woyenne dáć. *Mącz* 239a; *Thorax*, *Pierśi álbo pierśifte odzienie/ kábat/ plefzek y wízeláka zbroyá/ od páfa* aż do wierzchu. *Mącz* 455a, 49b, 51d, 69b, 76b, 103d (20); *SienLek* 10v; *RejAp* 158; *Idzi ku pánu*

twemu: á rzekni mu żeby mi dał odzienia y koniá *HistRzym* 42, 41v, 42 [2 r.], 43, 43v, 44, 47, 47v; *RejPos* 1v [2 r.], 2v [2 r.], 15, 86v, 255 [2 r.], 256v, 258v; *BielSat* D4; duřzá známionuie żywot/ [...] A ćiało fkorę tę zwierzchowną/ ktorey odzienia y ciepłá trzebá *GrzegŚm* 27; *KuczbKat* 330; *RejZwierc* 205; *BudBib Deut* 22/3, 12, 17, *Iob* 31/19, *Is* 3/6 (8); *BudNT przedm* b3; *StryjWjaz* C2v; fukniá iedna prořta á płařcz ná niey á włořieńnicá podřpod/ to iey wřzytko odzienie zimie y lećie. *SkarŻyw* 581, 135, 212, 412, 496; ktoby pijánego (zwłařczá z odzienia) okradł/ zá to řromoty áni karánia wedle práwá nie odniořł. *WerGořc* 265; *ArtKanc* E6; *BielRozm* 30; Habitus – Křřtałt, odziánie. *Calep* 469a, 529a; Bene veřtire/ do potreby odzienie mieć. *GostGospSieb* +2v; Nie bęďdzie fię bałá w domu řwy^m řimná řniegowe^o: bo wřzyřcy domownicy iey/ dwoiákim řá odzieniem opářzeni. *LatHar* 461, 735; Rozďzielili řobie odzienia moie: á o fukniá moię los miotáli *WujNT Matth* 27/35, *Matth* 6/28, s. 39, *Matth* 21/7, 27/35, *Mar* 11/8, s. 167; Który Prębendarz y řługá máiá mieć odzienie iedno od Zupniká w roku *SarnStat* 377; [Ieřufa řřukace/ Iuř go tu nienayďzece/ Wřtal cy ninia Zmiartwe/ Awo iego odzienie *Krofej* E3v].

odzienie od czego (1): ludzye [...] nágo chodzili/ nie máiác obrony przećiw řwirzętom áni ptakom drapieřnym/ áni od řimná odzyenia *BielKron* 3.

odzienie na co [= *na jaká porę*] (1): Gausapina, Odzienie ná řimę. *Mącz* 142d.

odzienie z czym (2): Clavata vestimenta, Odzienie s pęćlicámi áłbo s kneflikámi. *Mącz* 56d, 437c.

W połaćzeniu z okreřleniem pewnej kategorii ludzi (ze względu na stan, godnořć, zajęćie, płeć itp.; w tym teř zwłok řkładanych do grobu) oznacza konkretny rodzaj ubioru [w tym: ai (69), G sb (4), tych ktorzy..., w ktorym...] (75): *OpecŻyw* 72; *PatKaz I* 11; Sacerdotalia vestimenta, Priesterliche gewand. Káplánřkye odzyenyne. *Murm* 128; *BielŻyw* 155; *MiechGlab* 57; *SeklWyzn* 3; *HistAl* D4v, F8v; *KromRozm I* A3; *KrowObr* 67, 148v; *Leop 1.Mach* 8/14; *BielKron* 20v, 25v, 34 *marg*, 37v, 38v (31); Latus clavus, [...] Odzienie rádnych pánów Řzimskich. *Mącz* 56d; Comicus vestitus. Odzienie tych ktorzy Comedie řprávuyá. *Mącz* 111b; Scenicus habitus. Odzienie w ktorým Comedie á gry řprávuyá. *Mącz* 151b, 37d, 89c, 185c, 415a, 437b, 460b; *HistRzym* 37v; *SkarŻyw* 52, 211, [237], 355; *MWilKHist* H2v, H3v; *StryjKron* 411; *ReszHoz* 125. Cf »odzienie chłopie«, »niewieřcie odzienie«, »odzienie umarłych«, »wdow(sk)ie odzienie«.

W połaćzeniu z okreřleniem narodowořci (2): Teyře nocy vkařál fię Alexandrowi Mercurius máiác ná řobie płařcz y odzienie Macedońskie *HistAl* E8v; Mastruca, Nieyákie odzienie [!] ludu Sardeyskiego. *Mącz* 211a.

W połaćzeniu z przymiotnikiem oznaczajácy kolor [w tym: przymiotnik + odzienie (39), odzienie + przymiotnik (27)] (66): Oblycze yego bilo yařzne yakoby řřloncze a yego odzyenyne yařzne yařzkoby [!] řřnyeg. *PowUrb* +3; nářmiéwaiąřz fię s niego/ kářál go oblęřz w biále odzienie pawloczyřte *OpecŻyw* 122, [57], 122, 122v [4 r.], 128, 133 (13); *OpecŻywSandR nlb* 4v; *PatKaz III* 122, 131, 153v; ná známyę řmęřku oblokłá řye wtzarne odzyenyne *HistJóz C*; *TarDuch* C3v; *LibMal* 1543/69v; *HistAl* Cv, C2; *MurzNT Luc* 9/29; *KrowObr* 106v; *Leop Luc* 23/11; *BibRadz Dan* 7/9, 2.*Mach* 5/2, *Matth* 28/3; *BielKron* 132v, 133, 135 [2 r.]; Dibaphus, [...] Miářto řřářlatnego odzienia ktory dwa kroć bywa řářbowan. *Mącz* 85a, 33b, 141d, 146c, 163c, 249a, 331a [2 r.]; Čzarne odzienie pořpolicie bywa znáķ řářłoby iákiey á řmęřku iákiego/ biále odzienie pořpolicie bywa znáķ weřela iákiego áłbo

dobrey nądzieie iákiey. *RejAp* 131-131v, 131 [2 r.], 131v, 158 [2 r.], Dd; *HistRzym* 93v, 94; *RejPos* 6, 85, 108, 135v, 243v; *BudBib Is* 63/2, *Dan* 7/9; *SkarŻyw* 68; *MWilkHist* A3; *Calep* 61a; *LatHar* 274; *KołąkCath* A3; *WujNT Luc* 9/29, *Act* 1/10, 10/30.

W połączeniu z określeniem rodzaju materiału [w tym: ai (34), z czego (11); odzienie + określenie (24), określenie + odzienie (21)] (45): *OpecŻyw* 47v; niewieście pogłowie ktemu nawiodł, aby w odzieniu pyłznym złotim albo iedwanym [!] niechodziły *BielŻyw* 29; *HistAl* K6; *GliczKsiąż* E7v [2 r.], E8v; *KrowObr* 25v, 146, 241; miał Ian odzienie na łobie z łierści Wielbłądowej *Leop Mar* 1/6, *Ez* 9/11, 10/2, 6, 7; uczynił Pan Bog Adámowi y żenie iego odzienie łkorzáne/ y oblokł ie. *BibRadz Gen* 3/21, *Ez* 10/2, 6, 7, II 29d marg; *BielKron* 70, 137; Gossipinus, Báwełniáne odzienie. *Mącz* 147b, 195a, 437b; *RejPos* 189v; *KuczbKat* 375; *BudBib Deut* 22/11, *Ez* 10/2, *Dan* 12/6, 7; *SkarŻyw* 196; *WujNT Matth* 3/4, Zzzzz; Odzienie wżytko z płotná niech brudne nie będzie *ZbylPrzyg* B2. Cf »odzienie pawłoczyste«, »odzienie włosiane«.

W połączeniach szeregowych (8): *SeklKat* Q4v; coż to tedy Papieřz okázuie w thych koronách y mietzu y w tym odzieniu inłzego/ iedno iż tżyni nařmiewiřko s Páná Iezu Kryřtá vbogiego *KrowObr* 27v, B, 27 [2 r.]; áby w obyczáiach w dořtoieńřtwie/ y w odzieniu/ takieř w vrodzeniu [mieszczanie] łłáchćie rowni byli. *BielKron* 365v; *Mącz* 442a; *RejPos* 173.

W połączeniach szeregowych z innymi rzeczownikami oznaczającymi przedmioty zbytku lub bogactwa (11): *BierEz* Q3; *OpecŻyw* 25; *ForCnR kt*; *BielŻyw* 160; *BierRozm* 6; *RejKup* o8; *GliczKsiąż* Fv; *KrowObr* 241v; wřzyřcy mu [Salomonowi] nořili dáry/ nacřzynie złote y řrebrne/ odzienie/ kámienie drogie/ y rzeczy wonne *BielKron* 78; Srebrá y złotá/ álbo odzienia nicřzyiego nie řádałem. *BudNT Act* 20/33; *SkarŻyw* 52; *ZawJeřt* 26.

W połączeniach szeregowych z innymi rzeczownikami oznaczającymi dobra konieczne do życia (3): przeřto řlowo chleb zamykaią řię wřziřtki rzeczy ktorzych nam potrzeba na tym řwiecie/ iako ieřt pokarm/ pycie/ odzienie/ ymienie/ zona/ dziatki/ dobrzy przeřozeny řáfiedzy *SeklKat* S3v, N4; Z řługami ktorzi řię ná rok v nas náymuią/ ták řię záchowuiem/ że im y řtráwę/ y odzienie/ y pieniądze dawamy *ModrzBaz* 124.

W przeciwstawieniach: »odzienie ... ciało (5), dobrota, obyczaje, uczynki, wychowanie« (9): Ktorzy chcą bezpiećniey okrutniki łkrocić ci řie maią dobrot á [!] á nie odzienim řwiatłymi vkażać *BielŻyw* 19; Ten powiadał że pořpolite dobre więcey obyczaymi niř odzienim abo zbroią zachowano ma być. *BielŻyw* [126]; Stymi nietrzymam/ ktorzy zwierzchnią pořtawą/ y odzienim/ okazvią czyřtořć ale na vmyřle y na vćzynkach/ nad nierozvmne beřtije řą płotliwřzy *SeklWyzn* f3v; *MurzNT Matth* 6/25; *GliczKsiąż* E8; *Grzegřřm* 27; *KołąkCath* C3; Ażá duřzá nie ieřt wařnieyřza niř pokarm? y ciało niřli odzienie? *WujNT Matth* 6/25, *Luc* 12/23.

W porównaniach:

~ Jako comparatum (12): *PowUrb* +3; *OpecŻyw* [57]; *BielŻyw* 32; nieinákřřą wonnořć podawa odzienie twoie iákoby vyięte łkrzynie řloniowych kořći vczynionej *RejPs* 68; *BibRadz Dan* 7/9, *Matth* 28/3; *RejPos* [108]; *BudBib Dan* 7/9; *MWilkHist* A3, C4; *KołąkCath* A3; było weyřzenie iego iáko błýřkávicá: á odzienie iego iáko řnieg. *WujNT Matth* 28/3.

Jako comparandum (17): Day miły panie aby byli przykrić/i/ iako odzienim fromotą j lekkością ci ktorzi mnie złego łzukaia. *WróbŻółt* 70/13, 103/2, 6; *LubPs* X4, X5v, Zv; *Leop Job* 29/14, 38/14, *Hebr* 1/12; *BibRadz Is* 59/17, *Hebr* 1/12; oto blizniętą wżywoćie iey. Y wyfzedł pierwfzy lifowaty/ á był wżytek iáko odzienie kołmáty/ y názwáli imię iego Ezaw. *BudBib Gen* 25/25, *Iob* 38/14, *Mal* 2/16; *KochPs* 169; *LatHar* 168; *WujNT Hebr* 1/12.

Jako tertium comparationis (2): Herod wzgardziwfzy pana Iezufa dál go oblétz w biálé odzienijé iakoby iakiégo blázna. *OpecŻyw* 122; *OpecŻywSandR nlb* 4v. ~

W charakterystycznych połączeniach: Aaronowe odzienie (3), aksamitne, altembasowe, apostołskie, bawełniane, bułe (37), biskupie, błazeńskie, błękitne, bryżowane, cesarskie, chędogie, chłopie [= noszone przez wieśniaków] (3), ciasne, ciepłe, ciężkie, cudze, czarne (7), czerwone (4), czyste (2), długie (2), duchowne (2), [jakiej] farby (3), fijołkowe, futrowane, jasne (6), jedwabne (5), kapłańskie (15), kmiece, kosmate, krolewskie (14), krotkie, książece, lepsze (2), lniane (9), ludu sardejskiego, łśniące (się) (2), macedońskie, mniskie (mnisze, mniszek) (5), naśmiewane (2), niewolnicze, odnowione, ogrodnicze (2), papieskie (2), pastyrskie, pielgrzymy (3), płocienne (płotniane, z płotna) (6), pochędożone, poczesne (2), pokojowe, prorockie, przedsobne, radnych panow, rzadkie [= nie grzejące], senatorskie, siwe, skorzane (z skorek) (3), staroświeckie (5), strasznoczarne, sukienne, sworowane, szachowane, szarłatne (2), świeckie, ukrwione (krwią umazane, zmieszane ze krwią) (4), z wielbłądowej sier(ś)ci (z wielbłądowych włosów) (6), włosiate, wzgardzone, zasobne, zbramowane, złote (złotem przetykane, pozłoczone, pozłociste) (8), złotogłowowe, zwodzicielskie, żadne [= brzydkie], żebracze, żołnierskie; dzielenie odzienia, farbarz, kształt (4), płat, podolek (niższa część) (4), święcenie, ukrwawienie, węgły; dodawać odzienia, dostać, dotknąć się (6), nabywać, nakłaść, udzielać, żądać (2); z odzienia okrać; odzieniu nie szkodzić; w całości zachować odzienie, czarować, (u)czynić (5), czuć na sobie, (roz)da(wa)ć (13), kłaść (włożyć) [gdzie] (3), kupić (kupować) (2), mieć (26), miotać przed (pod) nogi (3), (wy)należć (2), nosić (nieść) [komu] (2), ochędożyć (2), odmieni(a)ć (2), odrzucić (porzucić) (5), opuścić, podrzeć [na kim], posłać (3), postanowić, poszarpać [na kim], przerzasać, przykrawać (3), rozdzielić (podzielić) (10), rozpiąć, rozwinąć, słać (na, po drodze, przed [kogo]) (6), spluskać, sprawić (sprawować) (5), stracić (2), święcić, ujrzeć, uprać (sprać) (3), widzieć (2), woleć, wymyślić (wymyślać) (2), wziąć (brać) (9), (po)zbierać (2), złożyć, zmaczać, zrządzić; na odzienie kapać; o odzienie rzucać los, troszczyć się (2); brać [= chować] pod odzienie; za odzienie dowlec; odzieniem (przy)ochędożony (2), opatrować (opatrzać opatrzone) (3), przybrany; pod odzieniem mieć [= chować] (2); z odzieniem zerwać; po odzieniu płynąć; w odzieniu rozkoszować sobie, wzgardzony.

Przysłowia: Tákíe czćienie iákíe odzienie *BierEz* O4v; Pánowieć cnoty nie baczą/ Po odzieniu goście raczą *BierEz* P; Dziękuy bogaczu odzieniu/ Iżeś prze nie w takim czćieniu *BierEz* P.

na ludziech nie patrz łzachowanego odzienia, ale pozrzy iaki iefł tam wnątrz. *BielŻyw* 92; Iako głupi iefł ktoryby konia dla piékuości [!] iego kupił [...], tak też y ten ktory człowieka tilko po famey połtawie á odzieniu poznać fie domnimawa. *BielŻyw* 145.

Zwroty: »w [jakim, z czego] odzieniu chodzić, chodzący« = *habitum vestire; indutus vestimentis HistAl; induere purpuram Vulg* [szyk zmienny] (28:2): *OpecŻyw* 47v; *BielŻyw* 29; *RejPs* 51v; *LibMal* 1543/69v; *HistAl* D4v, K6; *MurzNT Luc* 7/25; gdzie thobie Kryftus Syn Boży rofkazał/ álbo

Apościołowie święci/ gdzie othym nápiáli/ ábyś ty w tákowym odzieniu chodził? *KrowObr* 106v, 61v, 106v [2 r.], 107 [2 r.], 134; żaden nienofił Krolewskiej korony/ áni w Páwłoce (odzieniu Krolewskim) chodził/ áby w niey flawnym á zacnym był *Leop* 1.*Mach* 8/14; [*Ulisses*] wielokró w żebráczym odzyeniu chodził wywiaduiąc sie położenia w Troiey *BielKron* 25v, 132v, 133, 133v, 134, 135 [3 r.] (11); Trabeatus, W tákowym odzieniu chodząci. *Mącz* 460b; *GrzegŚm* 59; *WyprPl* A2v; *WujNT Luc* 7/25.

»odzienie [*jakie*] (na sobie) nosić (*a. nieść*), noszący; w odzieniu [*jakim*] [*kogo*] nosić, nosić się« = *portare vestimentum Vulg* [szyk zmienny] (8:1;2:1): *RejPs* 100v; *Tellus* [...] dzyeci fwych [...] nye nosił w drogim á kóztownym odzyeniu *GliczKsiąż* F2; áby wzyfscy ktorzy tho odzienie nofić będą/ łáfkę poświęcenia otrzymáli. *KrowObr* 106; *Leop Ioann* 19/5; *BielKron* 56, 419; *Mącz* 142a, 195a, 211a, 331a, 348c; *LatHar* 733.

»oblec, ubrać [*kogo*], (przy)obleczon, obłoczony w odzienie [*w tym: jakie, czyje, które* (25)]; odzieni(e)m [*jakim*] pokryć [*kogo*], obleczon, przybrany« = *indui vestimentis Vulg, PolAnt; indutus veste Vulg* [szyk zmienny] (15:6:4:1;1:1:1): *OpecŻyw* 122 [2 r.], 122v [3 r.], 128 [2 r.], 133, 135v; *OpecŻywSandR nlb* 4v; nátychmyáft ná krolewfkye przykazánye wywyodłfy Iozefa scyemnice oftrzygli y oblokłfy wdrugye odzyenyne ofyerowali iemu *HistJóz* Bv, B2v; *TarDuch* C4; *MurzNT Matth* 27/31; *KrowObr* 106v; *Leop Luc* 23/11; Adam przyobleczon w odzienie. 22. y wygnan z Ráiu. *BibRadz Gen* 3 arg; vbrawfzy ie w krolewfkie odzienie ná lánie włożywfy z mámką/ y z ftáremi paniámi/ wieźli ie do namiotow Tureckich *BielKron* 313, 37v, 173, 247, 380, 441; *HistRzym* 130v; onę fynowicę iego odzienim zwodzićielkim przybrána/ do niego przywiodł. *SkarŻyw* [237], 68; *StryjKron* 411; *LatHar* 290; *WujNT Matth* 27/31.

»oblec (*a. obłoczyć*) się w odzienie [*w tym: jakie, czyje* (25)]; obłoczyć (*a. oblec na się*) [*jakie*] odzienie; (przy)obleczony w [*jakie*] odzienie, [*jakim*] odzieniem« = *indui vestimento PolAnt, Vulg; vestiri vestimentis; indutus veste Vulg; vestitus Mącz; induere se panno, induere vestimentum; indutus indumento PolAnt* [szyk zmienny] (26;5;6:1): *HistJóz* C; *FalZioł* V 49v [2 r.], 50; *BielŻyw* 32; zabieżáłmu człowiek nie ktory zmiáfta/ ktory [...] nieobłoczył się wodźięnié ani w domu miefkál *MurzNT Luc* 8/27; Rátz Boże tho poświęć/ áby Bifkupi y inni księża/ w to odzienie obletzeni y vbráni/ od wżelkiego pokuźenia Dijabelłkiego záłfuzyli/ y byli obronieni. *KrowObr* 106, 107; *Leop Ez* 42/14, *Soph* 1/8; *BielKron* 38v, 53, 70, 107, 115, 188; Supparus, vel supparum, Nieyákie odzienie które odełpód obłoczymy żupicá może też być zwano/ ízorc/ fártuch. *Mącz* 434c, 33b, 52a; *RejAp* 90v; *HistRzym* 37v, 41v, 45v, 48, 57 (8); *RejPos* 161, 162; *BudBib Deut* 22/5, 11, *Ez* 10/2, *Dan* 12/6, 7, *Soph* 1/8; *WujNT Luc* 8/27; *ZbylPrzyg* B2.

»odmienić (*a. przemienić*) się w odzienie« = *przebrać się za kogoś innego* (2): rzekł krol żenie fwey/ odmień sie w odzyenie/ by cie nie poznano *BielKron* 83, 67v.

»odzieni(e)m [*jakim, czyim*] pokryć się, obwinąć się, przykryty; odzieniem okryć swe członki« = *circumdare vestimentum Vulg* [szyk zmienny] (1:1:1;1): Obwiń sie odzienim swoim á idź zá mną. *Leop Act* 12/8; *RejPos* 8v; Iáko drugi członki fwé okrył odzieniem/ Ták on zewfząd obłożon iest złorzeczeniem. *KochPs* 169; *SkarŻyw* 13.

»odzieniem [kogo] przykryć, przyodziać« = *zaopatrzyć w odzież; operiri vestimento PolAnt* [szyk zmienny] (3:1): *BibRadz Ez 18/7, 16; chlebá łwego głodnemu wżyczy/ á nágiego przykryie odzieniem. BudBib Ez 18/7, Ez 18/16.*

»przyodziewać się, przyodziany [jakim, czym] odzieni(e)m; przyodziewać się w [jakie] odzienie; wdziać [jakie] odzienie« [szyk zmienny] (1:4;1;1): *OpecŻyw 47v, 165; RejAp 131; HistRzym 52; RejPos 10v; CzechRozm 196; Iezus zeymie kapę/ y chorągiew łchowa/ á wdzieie na álbę ogrodnicze odzienie MWilkHist H2v.*

»rozedrzeć (a. drzeć, a. rozdzierać), roztargać (a. roztargnąć), (z)drapać, drapający (na sobie a. sw(oj)e) odzienie; rozdrapane, zdarte odzienie« = *akt rozpaczy lub żałoby; scindere vestimenta Vulg, PolAnt; scissa vestis; conscindere tunicas a. vestimenta Vulg; conscissum vestimentum PolAnt* [szyk zmienny] (23:4:3:1;1:1): *Slyłfätz to Kaijfáls/ poczał drapatz na łobie odzienijé OpecŻyw 114; HistJóz A2v [2 r.], D2v; TarDuch C2v; SeklWyzn 3; Iozue rołtárgawłfy ná łobie odzienie łwe/ padł ná twarz łwá ná žiemí przed Archą Páńłką Leop Ios 7/6, 2.Reg 15/32, 3.Reg 21/27; BibRadz 2.Reg 3/31, 4.Reg 6/30, Is 36/22, 37/1, Ier 36/24, 41/5, 1.Mach 4/39; BielKron 16, 38, 47v, 51, 69 (11); RejPos 343; BudBib 3.Esdr 8/70[72], 72[74]; włfyłzawłzy Apołtołowie Bárnábas y Páweł rozdárfzy odzienia łwoie włkoczyli do łłumu krzyczác BudNT Act 14/14[13]; WujNT Matth 26/64, Act 14/13.*

»ubrać (a. ubierać, a. przybierać) się (a. sam siebie), ubrany (a. przybrany) w [jakie, czyje] odzienie; przybrany [jakim] odzieniem« = *non vestitus veste Vulg; instratus ornatu Mącz* [szyk zmienny] (24:15;1): *HistJóz C; FalZioł V 49v, 50v, 53; vbrawłzy łie w odzienie Aaronowe/ áłbo Krolewłkie/ [...] ták mowi/ thę obłudę połwiácáiac KrowObr 67, 25v, 106, 106v, 241v; A oto mąż ktory był vbrány we łniáne odzienie/ [...] odpowiedział łłowo/ mowiac Leop Ez 9/11, Ez 10/2, 6, 7, Matth 22/11; BibRadz Ez 10/2, 6, 7; BielKron 38, 56, 62v, 66v, 88 (14); Instratus ornatu regio, Przibrány/ przichędożony królewskim odzieniem. Mącz 415a, 274c; RejAp 158 [2 r.]; RejPos 8v, 10v, 238; BielSpr 31, 67.*

»odzienie [jakie] włożyć na się (a. położyć)« [szyk zmienny] (4): *TarDuch A6v; [Leo IX] pielgrzymłkie odzyenie ná łię włóżył łłóżywłzy Papielkie/ łzedł do Kárdynałow iżby mu odpułćili tę winę BielKron 176v, 35, 166v.*

»wziąć, brać (na się) odzienie [jakie, czyje, czego]« = *accipere vestimenta Vulg* [szyk zmienny] (5:1): *Gdy tedy [Jezus] vmył nogi ich/ wzięł ná łie odzienie łłwoie Leop Ioann 13/12, Eccli 50/11; BielKron 10, 33v; od tey łmierci áż do dżiliefłżego dnia prze żáłość nie braliłmy ná łie leplżego odzieniá. HistRzym 21v; SkarŻyw [237].*

»zjąć (z siebie), zwłoczyć (a. zewlec) z siebie, zrzucić (z siebie), złożyć z siebie, miotać odzienie [w tym: jakie, czego (11), sw(oj)e (4)]; z odzienia zwłoczyć się; zjęte [z kogo], zwłczone odzienie« = *exuere chlamydem HistAl; transitum facere vestimentum PolAnt; exuviae Mącz* [szyk zmienny] (8:4:4:3:1;1;1:1): *Ezop ziąwłzy odzienie/ Włłapił przez cztery łłopienie BierEz E3; łłóżył s łiebie łłweé odzienijé/ ná znamię łłwe czyłtoty ij niewinłłoci/ przéłcieradlem łłie przepáłál OpecŻyw 91, 91v; HistAl F8v; LubPs hh3v; KrowObr 139v; gdy oni wołáli/ y miotáli odzienie łłwoie/ y proch łłypáli ná powietrze Leop Act 22/23, 2.Mach 8/35; BibRadz Ion 3/6; czynili tho raz przez dzyeń do łłiedmi dni/ nie zwłóczác s łiebie odzyenia BielKron 37v, 20, 35, 66; Exuviae, Odzienie z człowieká zjęte.*

Mącz 112d, 433c; *HistRzym* 40v, 41v, 47; *RejPos* 22v; *BudBib Ion* 3/6; *SkarŻyw* 13; *MWilkHist* H3v; Toć [promy przez rzekę] fą potrzebne rzeczy/ bez nich trudna/ Rzecz w náleznych kráiách y nie bårzo cudna/ Gdybyś fię co raz miał z odzienia zwłoczyć/ Abo ie zmoczyć. *KlonFlis* C3v.

»z odzienia [kogo] złupić (a. obłupić), z(e)wlec, odzierać; odzienie [z kogo, czyje] zwlec (a. zwłoczyć), drzeć, złożyć; z odzienia odart, zwleczon; odzienie zdarte; odarcie odzienia« = *siłq rozebrać i niekiedy zabrać sobie odzież; spoliare HistAl, Vulg; vestibus spoliare Mącz* [szyk zmienny] (7:2:1;4:1:1;3:1;1): On wås na pułfczy czterdzieci lát kårmil/ gdzie fie odzieniej waffe niekazilo/ a wy niniej obłupiliście z odzienia fyna męgo. *OpecŻyw* 116, 125 [2 r.], 126, 138; *OpecŻywSandR nlb* 4v; *TarDuch* C4, C4v; głowę mu wcieli á złupiwfzy z odzienia y z klinotow nago zořtawili [corpus ... insignibus omnibus despoliatum nudum reliquerunt]. *MiechGlab* 12; kazał do łiebie przywieść iáką pánnę/ y kazał ią z odzienia zewlec y pořtháwić przed ono zwierzę. *HistAl* K6v; zabił tám trzydzieści męzow: ktore złupiwfzy z odzienia [ablatas vestes] ich/ dał thym kthorzy mu gadkę zgádnęli. *Leop Iudic* 14/19, 1.Reg 31/8; *BielKron* 419; Spolium, Lup/ korziść/ á zwłászczá odzienie zdarte z nieprzyacieli. *Mącz* 409d, 409d; *RejAp* 146; *HistRzym* 94; *RejPos* 208; zařtawę brałeś v bráciey twoiey prožno/ á odzienie nagich zwłoczyłeś [vestes nudorum spoliare]. *BudBib Iob* 22/6; Zydwowie z niego odzienie złożyli/ Potym go ná krzyż okrutnie rozbili *ArtKanc* D10; *LatHar* 521; *SiebRozmyśl* I2v.

Wyrażenia: »odzienie chłopie, męskie« [szyk 2:1] (2:1): gdy fniey chłopie odzyenie zwlekli/ obaczyli iż niewiáłtá *BielKron* 419, 419; to náłázłá v Ńiebie áby fię odzienim męřkim pokrywfzy/ płeć fwoię zátáiłá *SkarŻyw* 13.

»odzienie cudzoziemskie, obce« = *vestis peregrina Vulg; indumentum peregrinum PolAnt* (2): w then dzień offiáry Páńłkiey/ náwiedzę ná kxiążetá/ y ná fyny krolewfkie/ y ná wřzytkie ktorzy fie oblekli w odzienie obce. *Leop Soph* 1/8; *BudBib Soph* 1/8.

»drogie, kosztowne, cudne, pyszne, bogate, Ńwietne, bujne, dworne, ozdobne, znamienite odzienie« [w tym: *drogie a kosztowne itp.* (2)] = *vestis pretiosa PolAnt, Vulg; purpura Mącz; indumenta elegantia Modrz; vestitus refulgens Vulg* [szyk 24:13] (14:10:4:4:2:2:1:1:1): *BierEz* I3v, Q3; *OpecŻyw* 25; *HistJóz* B2v, C; *BielŻyw* 29, 43, 100, 160; Niepomoże tam rokieta Ani pieniedzy kalieta Ny złoto ani kamienie Any kořtowne odzienie *RejKup* o8; Otoć/ ktorzy wznamięnittem odzięniu chodzą i wrořkcořzy żywą/ na pałácach krolewfkich fą *MurzNT Luc* 7/25; Nyemář tedy gorřfey zapráwy yáko buyne odzienya *GliczKsiąż* F5v, E8 [2 r.], Fv, F2; *LubPs* X5v; *KrowObr* 25v; Vmywfzy fie chędogo á przypráwiwfzy w odzyenie cudne/ [...] łzłá do wořłká Holoferneřowego *BielKron* 113v, 35, 53, 258v, 267v, 441; *Mącz* 139a, 182a; *HistRzym* 18v, 40v, 52, 82; *RejPos* 161; domy chędogie y odzienia ozdobne wynaleźliście. *ModrzBaz* 143; Spytam tych/ powiáda/ ktorzy ták wiele imion máią/ ták pyřzne budowánia/ ták bogáte odzienia/ ták rořkořzne vżywánia: co macie nád tego řtárcá? *SkarŻyw* 52; *StryjKron* 411; *ZawJeřt* 26; *WujNT Luc* 7/25; *PowodPr* 84.

»dwoiste [= *podwójne, wkładane jedno na drugie*] odzienie« (1): *Diplois, Futrowáne* álbo dwoyífte odzienie *Mącz* 89c.

»łazienne (a. łaziebne) odzienie« = *bracca, feminine, femorale, subligaculum, subligar Mącz* [szyk 4:1] (5): Iż Fránciřzek ieřt lepřzy/ á niřfli krzćiciel Ian Ńwięty/ y Apořtołowie wřzyfcy/ ktorzy tylko

Lodz/ y małe rzetzy opuścili/ ále Fráncífzek ífuknią grzbietową/ y ciáfne odzienie láziebne. *KrowObr* 144v; *Mqcz* 26c, 120c, 193b, c.

»odzienie maszkarne« (2): thego odzienia násmiewánego y máífkárneho/ áni od Kryftulá/ áni od iego Apoftołów nie maćie. *KrowObr* 107, 107.

»miękkie odzienie« = *melitaea vestis Mqcz* [szyk 10:1] (11): *OpecŻyw* 47v [2 r.]; *KrowObr* 107 [2 r.]; *Mqcz* 141d, 214c; Każe íie theż nam ítrzedz tych kthorzy íie tylko páfá około dworow krolewfkich/ przyodzyewáiąc íie w miękkie odzyenie *RejPos* 10v, 8v, 10v; Miękkie odzienie zrzuciwfzy włoíiennicą trapiłá młode ciáło íwoie. *SkarŻyw* 13; *PowodPr* 84.

»niewieście, panieńskie, białychgłow odzienie« = *muliebre vestimentum Mqcz, PolAnt* [szyk 4:3] (3:3:1): [*Chiron Achillesa*] noíł w pánieńskim odzyeniu *BielKron* 56, 116v, 380; *Mqcz* 235d, 355d; nie oblecże íię też mąż w odzienie niewieście/ bo obrzydłość Iehowy Bogá twego (ieft) káždy działáiący to. *BudBib Deut* 22/5; *Calep* 61a.

»nowe odzienie« = *vestimentum novum PolAnt* [szyk 5:4] (9): W lazni íie możefz myc/ w nowe odzienie obloczyć. *FalZioł* V 49v, V 49v [2 r.], 50, 50v, 53 [2 r.]; *RejWiz* 94v; *BudNT Luc* 5/36.

»odspodne odzienie« (1): Tunica, Suknia/ żupicá króm rękawów/ wízelákie zwálzczą odípodne odzienie. *Mqcz* 469a.

»odzienie pawłoczyste (a. pawłocz(a)ne), szarłatne, z szarłatú« = *szata z delikatnego, drogiego materiału w kolorze czerwonym, przeznaczonego na strój królewski; purpureum vestimentum Vulg; coccinum PolAnt; coccina Mqcz* [szyk 7:3] (8:1:1): Pilát [...] kázál go w pawłoczyfté odzienijé oblétz *OpecŻyw* 128, 122, 128, 129; *TarDuch* C4, G4v; *Leop Ioann* 19/5; *BibRadz Thren* 4/5; *Coccina*, Odzienie álbo ízátá z purpury á z Szarłatú. *Mqcz* 58c; *LatHar* 733.

»proste, grube, podłe, pokorne, pospolite, ubogie, liche, miąższe, sprosne, zgrzebne, złe odzienie« [w tym: *miąższe, grube, zgrzebne itp.* (3)] = *vestimentum horridum HistAl; levidensa Mqcz; aspera tegumenta Modrz; sordidus habitus Vulg* [szyk 25:2] (10:7:3:2:2:1:1:1:1:1): acz byl krol nieba ij ziemie/ a wífakoż niemiál náftolek pyífnych ale tylko profté odzienie apoftolfkíe *OpecŻyw* 72; Thefz [*Maryja*] barzo ubogye odzyenye myala *PatKaz III* 131; *HistAl* Iv; *LubPs* Zv; *KrowObr* 139v; Serwilius zrzucił s íiebie páwłokę/ oblokízy íie w poípolite odzyenie *BielKron* 107, 35, 126, 133v, 134, 153v (10); *Mqcz* 189d; *RejAp* 90v; *HistRzym* 45v, 85, 123v; *RejPos* 243v; *BielSpr* 37; *ModrzBaz* 143; Pokorne y podłe odzienie íey nie vkázowáło/ íáko v drugich/ nádétego íercá *SkarŻyw* 195, 212 *marg*; *WyprPl* A2v; *WujNT Iac* 2/2.

»stare, wiotche, przenoszone odzienie« = *vestimentum vetus Vulg, PolAnt; obsoletae vestes Mqcz; vestis veter PolAnt* [szyk 5:3] (4:3:1): *OpecŻyw* 128, 129; Práwie íák wiotche odzyenie ták ye odmienić raczyfz *LubPs* X4; A teźci żaden nie wízywa láty íukná nowego do ítárego odzienia *Leop Matth* 9/16; *Obsoletae vestes*, Stároíwieckie/ też przenoízone odzienie. *Mqcz* 262b; *RejPos* 189v; *BudBib Ios* 9/5; *BudNT Luc* 5/36.

»odzienie íwiéte, koícielne« = *vestis sanctitatis PolAnt* [szyk 3:2] (3:2): *RejKup* V; ípráwili odzienie íwiéte Aaronowi/ thák íáko byl Pan rofkazał Moízeífzowi. *BibRadz Ex* 39/1; Arcybiíkup íákub [...] íechał ná woíku do woífká krolá Władziífawá proítho pod iego namiot vbrány w ínfulę y w inne odzienie koícielne *BielKron* 354v, 33v, 124v.

»odzienie umarłych, żałobne« [szyk 1:1] (1:1): Bądź iuż wefoła dziewitzo blogoŃlawioná/ bo dnia trzecięgo będzieŃs do nieba wzięta od twęgo milęgo fyňa/ A na znamię tego/ daię tobie od fyňa twę⁸⁰ to żalobné odzienię w ktoré Ńie obleczęŃ *OpecŻyw* 177v; *Feralia amicula*, Czecheł y ine odzienie vmárłych. *Mqcz* 120d.

»wdow(sk)ie odzienie« (2): *LubPs* hh3v; Thámár [...] zrzuciłá wdowie odzyenie/ á wdzyałá ine podobne k niewiáftam fwowolnym *BielKron* 20.

»odzienie wesela, swadziebne, godom przystojne« = *vestis nuptialis Vulg* (7:3:1): WŃfedł potym Kroł chcąc oględać goŃcie Ńwoie: y wyźrał tám człowieká nieubrąnego w odzienie Ńwadziebne. *Leop Matth* 22/11, *Matth* 22/12; *RejPos* 238 [2 r.]; Przyacięlu/ iákoŃ tu wŃzedł nie máiać odzienia wefoła? *WujNT Matth* 22/12, *Matth* 22 arg, 11, s. 92 [2 r.], *Dddddd2* [2 r.].

»odzienie wŃsiane, grube« = *włosiennica* [szyk 1:1] (1:1): położyłem odzienie moie wŃsiane *TarDuch* A6v; *RejPs* 100v.

»odzienie zbrojne« (1): daycie mi pięć Ńet Rycerczow ktorzyby mi przifzli na pomoc/ w odzieniu zbroynym [in *armatorum habitu*] zgotowane. *HistAl* D3.

»odzienie zwierz(s)chn(i)e« (2): *Amictus*, Odzienie zwierzfchne/ áłbo Płáchtá. *Mqcz* 7c; Efod było odzienie zwierzchnie/ ktore ták po Ebreyfku od ciáłnoŃci áłbo od opáłania zowá *BudBib* I 43d *margin*.

»żałobne (a. żałobliwe) odzienie« = *feralis cultus, funebre vestimentum, lugubris habitus a. ornatus Mqcz* (7): *RejPs* 51v; [*Judyt*] zyąwŃzy s Ńiebie żałobne á wdowfkie odzyenie/ Oblokłá Ńzáty kofztowne ná rozweŃelenie *LubPs* hh3v; *Elugeo*, Odżáłowáć/ żałobne odzienie złozić. *Mqcz* 199b, 120d, 140d, 151b, 199b.

Szeregi: »barwa albo odzienie« (1): ktory dzyecyom Ńwym Adámowi y Ewye [...] nye Ńpráwił bárwy żadney kofztowney áłbo odzyenya drogyego/ ále yedno nágosć ich przykrył á odzyał Ńkorkámi. *GliczKsiąż* E8.

»odzienie i stroje« (1): vbrawŃzy Ńie w ich odzienie y we wŃzyŃtki Ńtroie/ y [może] ná Konie ich wŃieŃć/ przyećháć pod Zamek/ puŃzczá dobrowolnie mniemáiać by Ńwoie. *BielSpr* 67.

»odzienie, (i, a, albo) suknia« = *vestimentum et tunica Vulg* [szyk 3:1] (4): *GliczKsiąż* E7v; Zołnierze lepak gdy go vkrzyżowáli/ wzięli odzienie iego [...] y Ńukniá. *Leop Ioann* 19/23; *Exomis*, *Exomidos*, Nieyákie odzienie/ áłbo Ńuknia króm rękawów. *Mqcz* 111b; *Calep* 61a.

»odzienie, (i, albo) szata« = *vestimentum et tunica Vulg* [szyk 7:2] (9): Ymiona Ńzat y odzienia rozlicznego. *Mymer*¹ *nlb* 1v; *Stola*, WŃzelákie odzienie/ Ńzátá *Mqcz* 420a, 58c, 490c, d; *BudBib* 3.*Esdr* 8/70[72], 72[74]; *StryjKron* 411; *Calep* 1118a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»ubior, (a, i) odzienie = *amictus et ornatus Modrz* [szyk 4:2] (6): Ocyec tedy káždy [...] ma go [syna] ták wypráwić á nágotowáć/ yáko by dobrze przyyęty był/ á tho nye żadnym vbyorem/ nye odzyeniem kofztownym/ ále dobrym á bogoboynym wychowányem á ćwiczenyem *GliczKsiąż* E8, E7v, E8v; *KrowObr* 107; Ktoż nam dodáwáć będzie odzienia y vbioru/ ięfli nie będzie rzemieŃnikow? *ModrzBaz* 80; *KochPs* 68.

»żywnoŃć (a. chleb, a. potrawy, a. strawa, a. wyżywienie), (i, a) odzienie« = *panis et vestis a. vestimentum PolAnt; victus et amictus JanStat* [szyk 10:6] (16): *MurzNT* 48v; ięfli będzie Bog zemná [...] y da mi chleb ku iedzeniu y odzienie ku obleczeniu *BudBib* *Gen* 28/20, *Is* 3/7; *CzechRozm* 196;

Máiąc odzienie á żywność/ ná tym przeštáymy. *SkarŻyw* 142, 50; *CzechEp* 59; W lichym chodzi odziéniu/ ié profte potrawy *WyprPl* A2v; *WujNT Matth* 3 arg, *Mar* 1 arg, s. 227, 419, Zzzzz; *WysKaz* 5; któremu łudze/ ma poštánowić żywność y odzienie *SarnStat* 376, 380. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Wyrażenie przyimkowe: »w [jakim] odzieniu« = *habitu Miech, Mącz; in habitu, veste HistAl, Vulg; cum vestimentis HistAl; in veste Vulg* (83): Człowiekci zły [...] chocia w drogim odzieniu/ Dofyc czyni przyrodzeniu. *BierEz* I3v; *OpecŻyw* 129, 174v, 180, 184v; *PatKaz III* 131, 153v; *BielŻyw* 43, 155; *MiechGlab* 57; widzieli nád oną rzeką niewiały bárzo piękne/ ktore były w bárzo grubym á szkárády odzieniu *HistAl* Iv, Cv, C2, C2v, D3; *KromRozm I* A3; *KrowObr* 106v, 107; alić fie fnim podkał Chufai Arachitczyk/ w rozdrápány odzieniu/ á prochu pełno máiąc ná głowie. *Leop 2.Reg* 15/32; oni kthorzy byli wychowáni w odzieniu szárłathnem [*qui alebantur super coccinum*]/ przykryli fię gnoiem. *BibRadz Thren* 4/5, *2.Mach* 5/2; gdy przyźedł [*Merkuryjusz*] do Arguła w chłopim odzyeniu/ wzyał z nim towarzysztwo *BielKron* 20v; ilekroć ná łtolcu krolewłkim ku iákicy łprawiedliwości fieść miał w odzieniu krolewłkim/ kazał zwierzchu fwoie łzáty pierwłze grube wdziac ná fię/ áby pátrząc ná nie w pychę nie vpadł *BielKron* 341v, 125, 176v [2 r.], 275, 283, 353, 368; *Mącz* 151b; *RejAp* 131 marg, 131v, Dd; wnidęli do domu towarzyszá mego/ nie pozna mie/ bo iestem we złym odzieniu *HistRzym* 85, 18v, 52, 82; *RejPos* 135v, 150, 243v; *SkarŻyw* 211, 355; *MWilKHist* G4v; Przychadzáli też niktory w pielgrzymłkim odzieniu *ReszHoz* 125; *LatHar* 274; gdyby włzedł do zgomádzenia wálzega muž máiący złoty pierścień w łzacie świetney/ włzedłby też y vbogi w podłym odzieniu *WujNT Iac* 2/2, *Luc* 7/25, *Act* 1/10, 10/30; *SiebRozmyśl* C3. Cf »w odzieniu chodzić«, »w odzieniu nosić, nosić się«.

W przen (7) : A takowy łtrach ział go [...] / aż obfity pot wyłfedł s niego/ tzo przez dwie fukience przefedł/ ij na ziemię ciékl połpolu teź ze krwią [...]. Wezrzycie na fwégo oblubieńtza panny/ iakiém iedwábkiem iego odzienie iest vtkané. *OpecŻyw* 103; *Leop Iob* 9/31; rozumieć mamy iż Kryłtus położył przed oczy pewny łąd [...] mężow y niewiałt rołkołznych/ kthorzy iáko y on Bogacz wzywáią rołkołznie/ y w odzieniach Sodomłkich chodzą/ pychj nápełnieni *GrzegłSm* 59; *SkarŻyw* 196.

odzienie czego [w znac. 'wspaniałe'] (3): [*Nikanor*] zewłokłłfy z łiebie odzienie łlawy/ vćiekáiąc morzem łpołrednym/ łámiułtek przyłfedł do Anthiochey *Leop 2.Mach* 8/35, *Eccli* 50/11, 12.

Przen (70) : Pan á łtworzyciel náłz gdy włlytkye rzeczy ná łwiecy mocą á względem łwym połpráwiał/ zaráz y odzyenim yednym obdárzył. Co widzimy zromáitych á rozlicznych żyoł y kwytakow/ ktorych łłáty y bárwy dáleko cudnieyłfe y ozdobnieyłfe łą/ niż kyedy Sálomonow rozum *GliczKsiąż* F; To przekłęcye y tho yego wyeczne potępyeny/ Nych mu będzye zá nawdzyęcznyeyłfe yego odzyenye *LubPs* Zv; *Leop Iob* 38/9; *RejAp* 184; *BudBib Iob* 38/9; *GrabowSet* O4.

odzienie czego (5): Yáko pirwey [*Pan Krystus*] był powyedźywał [...] iż ci ktorzy máyą odzyenye dobrego żywotá/ nye máyą być przyymowáni dla złey náuki. *KromRozm I* C4v. Cf *Zwroty, Wyrażenia*.

odzienie czego [= *co okrywające*] (3): Odzienie dułze twey wiedz że iest ciało twe *BielŻyw* 131; włoli odzienie głowy *BielŻyw* 137, 137.

odzienie czego [= *podobne do czego, straszne jak co*] (1): Przypáľz pod fię odzyenie ftráľzliwego wężá/ By tám iny nie ruľzał nád właľnego mężá. *BielKom* C6v.

W charakterystycznych połączeniach: odzienie duchowne, gotowe, nawdzięczniejsze, uhaftowane; odzienie z cnoty, z dobrych spraw, dobrego żywota, płaczu, sprawiedliwości, (z) wiary (2), złości; odzienie dusze (2), głowy; odzienie straszliwego węża; mieć odzienie (2), ochędożyć, przypasać pod się; odzienim gorszyć się, obdarzyć.

Zwroty: »chodzić w [jakim] odzieniu« (1): KTo tu chce Bogu ľużyć [...] muľi záwľze chodzić w Duchownym odzieniu/ ćierpliwo¶ci dobyć przeciw pokuľzeniu *ArtKanc* K.

»odzienim [czego] przyoblec« (1): Iako oblubienicę okráľil mie koroná pán buog/ a odzienim fprawiedliwo¶ci przyoblokľ mie. *OpecŻyw* 189.

»oblec się w odzienie [jakie]; wziąć na się odzienie [jakie]« (1;1): Iuż tu o duľfo nábożná/ tzorko milé⁶⁰ boga/ flyľfáťz to/ oblecz fię z Mariá w odzieniē żalobliwé *OpecŻyw* 110, 110.

»zwlec, zjáć [z kogo] odzienie [jakie, czego]« (1;1): *LubPs* Hv; Ráćz z nas zjáć odzienie złości/ á day nam chodzić w żywotá nowo¶ci. *ArtKanc* E6.

»zwlec się z odzienia [czego]« = *exuere stola PolAnt* (1): ZWlecż że fię Ieruzálem z odzienia płaczu y z żáloby twoiey/ á oblecz ná fię miáľto ľzáťhy zacno¶ch chwaľy *BibRadz Bar* 5/1.

Wyrażenia: »podľe odzienie« (1): Ia fię też tá oľobá chlebaľ/ ták podľym odzienim twoim y poľtáwá niľká twoiá/ ktorá dla mnie bierzefz nie gorľżę *SkarKaz* 160b.

»swadziebne odzienie [z czego]« (1): miey záwżdy fwádziebne odzienie gothowe s cnoty/ z wiary/ á z dobrych fpraw twoich vháwtowane. *RejZwierc* 170v.

»odzienie włosiane« = *włosiennica* (1): Iuż tu o duľfo nábożná [...] wezmi na fię odzieniē wlofiané *OpecŻyw* 110.

»zľupiony z odzienia [czego]« (1): przed którym [anjoľem] oto nágo ftoiľz / odárty y zľupiony przez kácerze/ ze wľzytkiego odzienia wiary potćiwey. *OrzRozm* M4v.

»odzienie żálobne (a. żálobliwe)« [szyk 1:1] (2): *OpecŻyw* 110; Zwlecżże żálobne odzyenyē ze mnye ľľugi fwego *LubPs* Hv.

Szereg: »odzienie i ubior« (1): Przecż że thedy rodzicowye nye myeliby [...] yego náľľáďowáć/ żeby dzyeći fwe ták nosili/ byoráć przykľáď á wzor z inľfych rzeczy ftworzonych/ ktore doľić máyá y przeľtawáiá ná yednym odzyenyu y vbyerze. *GliczKsiąź* F.

a) *W nawiązaniu do tekstów biblijnych (34) :*

α) *Do Apoc 3/4 (13) :* A coż to zá odzienie miľy Pánie? *RejAp* 44v.

W połączeniu z przymiotnikiem oznaczającym kolor [odzienie + przymiotnik (6), przymiotnik + odzienie (5)] (11): Iuże¶ fię doľyć káďdy náľľuchaľ/ iź wiará ma záwżdy kwitnáć fprawámi żywotá dobrego á cnotliwego [...]. A toć ieľt odzienie biaľe *RejAp* 44v, 36v [2 r.], 37, 37v, 44, 44v [3 r.], 45, Dd2.

W charakterystycznych połączeniach: odzienie białe (11); dostać sobie odzienia, szukać.

Zwroty: »chodzić w [jakim] odzieniu« (4): Iź ktora owiecźká będąć pod tákim zľym páľťherzem/ [...] iź fię oná przedľię nie da zwie¶ć ani fię vniefie od fťáteczno¶ci swoiey/ iáko iá tu Pan wyľľáwiáć

raczy/ y co iey obiecować raczy/ Iż będzie chodziła ze mną w odzieniu białym *RejAp* 37, 36v [2 r.], 37v.

»w [jakie] odzienie ubrać się, oblec się« [szyk zmienny] (2:1): Tu iuż Pan zálię dokláádác raczy/ ábychmy fie ielzczę ktemu vbráli w odzienie białe. *RejAp* 44v, 44, 44v.

»pomazać odzienie swoje« = *zgrzeszyć* (1): Ale małz tám máło tym imieniem názwánych w Sárdis kthorzyby nie pomázáli odzienia fwego *RejAp* 36v.

β) *Do Apoc 16/15 (5)* : *RejAp* 138 [2 r.]; Błogosłáwiony ktory czuie y ftrzéże odzienia fwego/ żeby nágo nie chodzil/ y byłáby widziána fzkárádość iego. *KotakSzczęśl C*.

Zwrot: »oblec się w odzienie« (2): Oblec fie w odzienie. *RejAp* 137v *margin*, Ee3.

γ) *Do Matth 22/12 (9)* :

odzienie z czego (2): Swadziebne odzienie s czego. *RejZwierc* 170v *margin*, Bbb2v.

Zwrot: »ubrać się w [jakie] odzienie [czego]« (1): rułzmy fie do niego [Pana]/ vbrawłzy fie w ono nowe fwódziebne odzyenie/ wiáry á ftałości fwoiey *RejPos* 160v.

Wyrażenia: »nowe odzienie« (1): *RejPos* 160v *cf* *Zwrot*.

»odzienie swadziebne, weselu przystojne« [w tym: z czego (2)] [szyk 4:4] (7:1): *TarDuch* B7; A on ktory yuż przez wyárę y krzeft wfledł był ná ono wefele/ ále nyemyał odzyenya wefełu przyfłtoynego/ nye pirwey wyrzucon yeft/ áliż gołpodarz wfledł áby ogládał goduyące/ to yeft áliż ná drugim fwyecýe. *KromRozm III C8*; *RejAp* 184; *RejPos* 160v, 193, Ooo4v; *RejZwierc* 170v *margin*, Bbb2v.

Szeregi: »ochędożność albo odzienie« (1): O wielki wfłtyd á wielkie zápalenie mułi być/ kto tám przydzye do tych thák fwiętych rofkofzy [...]. A iż mu rzeká: Iákoś tu fmiął wniść przyacielu/ nie máiąc żadney ochędożności álbo odzyenia fwódziebneho ná łobie. *RejPos* 193.

»ubior albo odzienie« (1): Anyołowie fwięci [...] bełpiecznie mogá káždemu tám zle á omylnie wchodzącemu rzec: Przyacielu wroc fie/ oto widzilz iż nie małz vbioru álbo odzienia fwódziebneho *RejAp* 184.

Wyrażenie przyimkowe: »w [jakim] odzieniu« (1):

~ *Wyrażenia*: »w grubym odzieniu« (1): W grubym álbo ołzárpánym odzieniu w dwor Afłwerá krolá/ y ná gody niebiełkiego onego krolewicá/ wniść fię nie godzi *LatHar* 394.

»w oszarpanym odzieniu« (1): *LatHar* 394 *cf* »w grubym odzieniu«. ~

δ) *Do Matth 21/8 i 4.Esdr 2/45 [czego]* (7) :

Zwroty: »oblec (a. obłoczyć) się w [jakie] odzienie; przyoblec się [jakim] odzieniem« (2:1): Prowádzili go theż fwięci/ pokorni/ á cnotliwi ludzie/ miecąc odzienie fwoie pod nogi iego/ to ieft/ zeymując s łiebie fłáre zwyczáie niedowiárfłtwá fwoiego/ á obłócząc fie w nowe odzienie wiáry á ftałości fwoiey. *RejPos* 2v, 2v, 339v.

»zwlec (a. zwłoczyć) (z siebie), zeymować z siebie odzienie [jakie]« (4:1): ábychmy wyłzli w czyłthych myłłach przeciwo iemu/ á zeymowali s łiebie odzyenie grzechow fwoich/ á miotáli przed nogi iego *RejPos* 4, 2v, 4, 87v, 339v.

Wyrażenia: »odzienie nowe« [szyk 2:1] (3): A cić tho fą/ [...] ktorzy zwlekli s łiebie fłáre odzyenie niedowiárfłtwá fwego/ á przyoblekli fie odzyeniem nowym/ náuk/ woley/ á rofkázania Pána fwego. *RejPos* 339v, 2v [2 r.].

»stare odzienie« (4): zwlecz ono ftáre odzyenie onych dawnych obłędliwości fwoich/ á podłóż ie ná gościnieć [.] iechánia iego. *RejPos* 87v, 2v, 4, 339v.

b) Człowiek jakoś odziany (2) :

Wyrażenia: »odzienie dworne« (1): Tedy będzie fwiécitz odzienijé grubé/ a zatzmi fie odzienijé dworné. *OpecŻyw* [192].

»odzienie grube« (1): *OpecŻyw* [192] cf »odzienie dworne«.

c) Skóra na zwierzęciu; indumentum PolAnt; vestimentum Vulg (12) : Ktoż odkrył zwierchnie odzienie iego (*marg*) To ieft/ zwierchnią fkorę iego. (-) [...] ? *BibRadz Iob* 41/4.

Wyrażenie: »owcze odzienie« = *falszywa łagodność; pokora; vestimentum ovium Vulg* [szyk 8:3] (11): *KromRozm I* [L3]; Tenci ieft [...] przykład przewrotności a owczego odzienia [...] wpierwżem proroku fałszywem łzatanie *MurzNT* 31. Cf *Wyrażenie przyimkowe*.

Wyrażenie przyimkowe: »w owczym odzieniu« = *in vestimentis ovium Vulg* [szyk 6:3] (9): Tákżec y fam pan Kryftus nas przełtrzegł/ Iż fáłfywi prorocy w owczym odzyenyu do nas myeli przychodzić. *KromRozm I* [L3]; *KrowObr* 1v, 37, 60; *RejPos* 186v; *WujJud ktv*; *NiemObr* 152; Strzeżcie fię pilnie fałszywych prorokow/ ktorzy do was przychodzą w odzieniu owczym/ lecz we wnątrz fą wilcy drapieżni. *WujNT Matth* 7/15.

~ *Wyrażenie:* »wilk w owczym odzieniu chodzący« (1): Azałz nie to ieft wrodzona złość fáłszerzow/ kłamcow matácżow/ wilkow w owczym odzieniu chodzących/ náłprawy fie dobre/ ktore ich kolą w oczý/ tárgác *CzechRozm* 81v. ~

2. Okrycie na coś, derka, obrus; stragulum, tegimen Cn (2) :

odzienie z czego (1): Cilicium, Odzienie álbo guniá z włofienia capów álbo kozłów *Mącz* 53d.

Wyrażenie: »kosztowne odzienie« (1): Infzi [...] koftownym odzienym ołtarze przybieraią *SeklKat* Q3v.

3. Ubieranie się a. ubieranie kogoś; vestitus Mącz; amictus JanStat (11) : *KromRozm I* D4v; Wífytek thedy fpołob odzyenya/ á chowánya dzyátek wzyać/ á ku fwemu pożytkowi obroćić możem od páná á ftworzycyelá náłfego *GliczKsiąż* E8; *BibRadz I* 2d *marg*; In vestitu mediocritas optima, Mierność w odzieniu naylepfza. *Mącz* 213c.

W połączeniach szeregowych (2): Ciało náfze walczi na nas obzarftwem/ proznowanym gnułnością/ leniłtwem/ y włzelką złą ządzą przeciw prikazaniu bożemu/ ktore mamy zwicięzić timy vczinki/ połtem/ to ieft/ miernołczią/ wiedzenu/ wpyczu/ wodzieniu/ a praczą *SeklKat* Tv; Zacne y wyfokie zálecenie ták połtow/ oftrości życia y odzienia/ pułtelnictwá/ ftáteczności/ y mężności Ianá ś. iáko y godności vrzędu iego. *WujNT* 47, 11.

Szereg: »żywność (a. życie, a. jedzenie, a. pożywanie) i odzienie« = *victus et amictus JanStat* [szyk 3:1] (4): Ieftliby Pan Bog był zemną/ á ftrzegł mię ná tey drodze ktorą ia idę/ y dał mi chleb ku żywności y łzaty ku odzieniu *KuczbKat* 405, 405; *SkarŻyw* 347; *SarnStat* 374. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1): Tákże y w infzéry literze /ż/ z cienką krèłką, iáko/ odzienie, á odziębił sobie, etc. *JanNKar* E3.

Synonimy: 1. barwa, okrycie, stroj, suknia, szata, ubior, ubranie; 2. deka, gunia, koc, kołdra, nakrycie, przykrycie, przykrywadło; 3. okrycie.

Cf **ODZIAĆ, ODZIAĆ SIĘ, ODZIEW, ODZIEŻ, ODZIEŻA**

MM